

מדינת החשמונאים – היסטוריה וזיכרון

פרופ' דניאל שוורץ
האוניברסיטה העברית בירושלים

תקופת הבית השני

587/6 לפני הספירה - חורבן בית ראשון בידי הבבלים

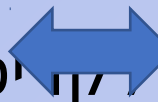
540/39 - כורש כובש את בבל; מתיר לגולים לחזור לארצותיהם ולשקם את מקדשיהם, לרבות יהודה ("הצהרת כורש", עזרא א); **התקופה הפרסית**

332 לפנה"ס - אלכסנדר מוקדון כובש את אזורנו, וממשיך הלאה עד הודו:

התקופה ההלניסטית: מלחמות "יורשים" (diadochi) עד 301

שלטון תלמי (מרכז: מצרים; "מלך הנגב") עד 200

שלטון סלווקי (מרכז: בבל וסוריה; "מלך הצפון")...

? התקופה החשמונאית: ממרד (168) ועצמאות (140 [מק"א יד]) ועד
הקיסר (63)

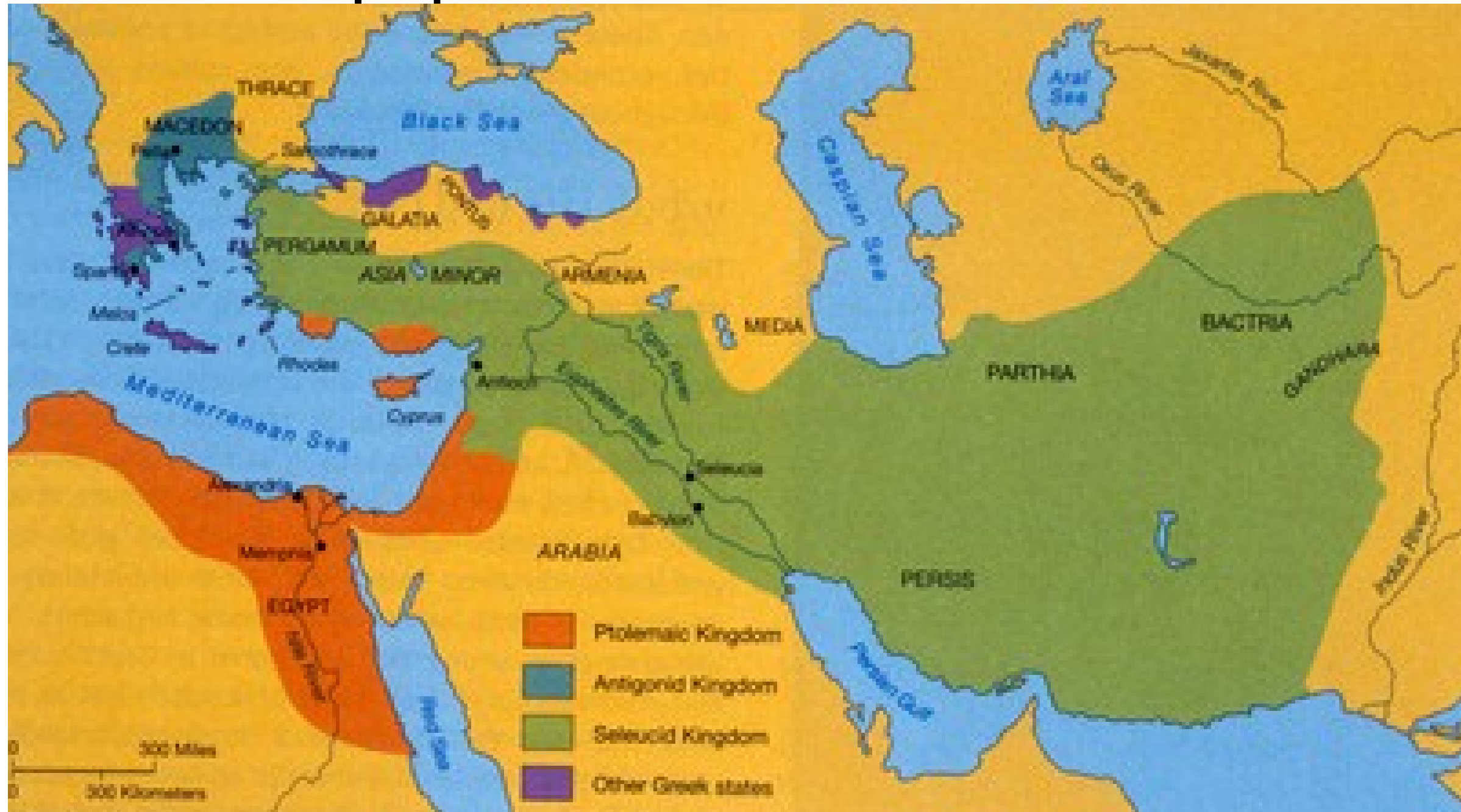
התקופה הרומית: שלטון עקיף באמצעות חשמונאי (הורקנוס ב, 63 ואילך), באמצעות בית הורדוס (40 ואילך), באמצעות נציבים (6 לספירה ואילך, עד למאה השביעית)

נסיבות קום המדינה - מבט חיצוני

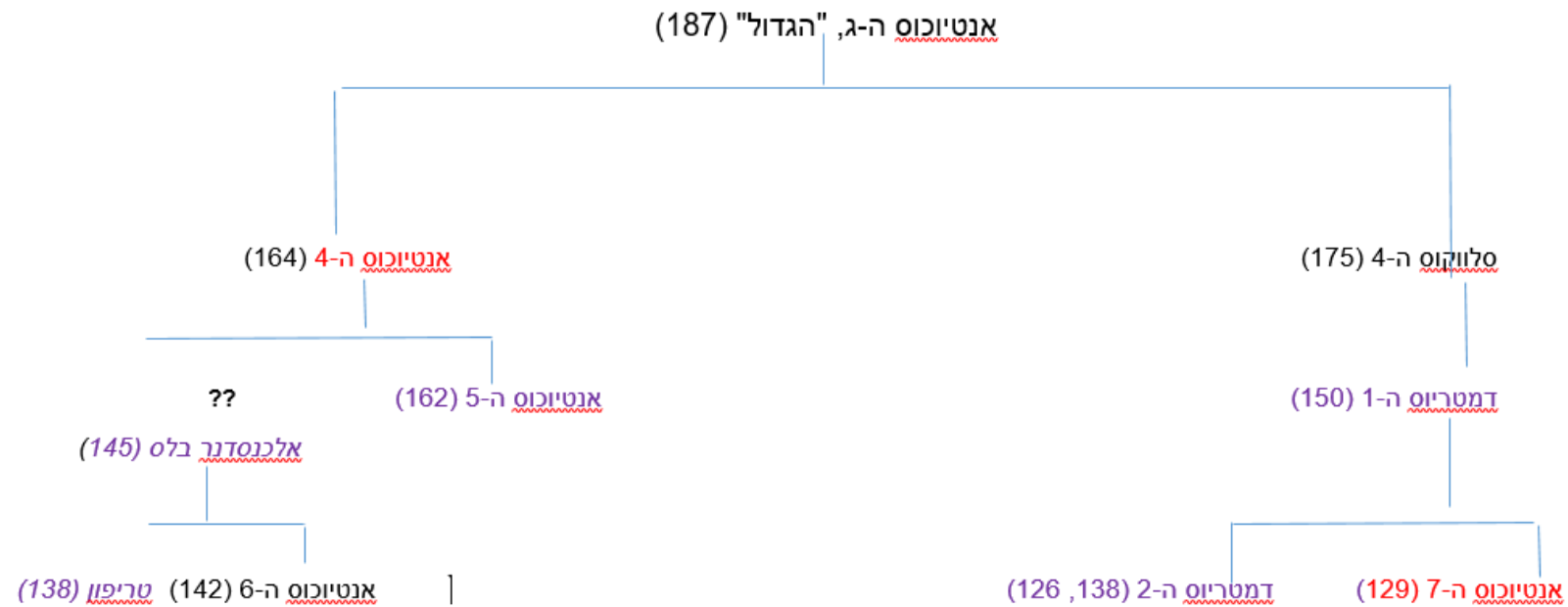
טקיטוס, היסטוריות ה י ג ח:

כל עוד נשלט המזרח על ידי האשורים, המדדים, והפרסים, נחשבו היהודים לשפלים ביותר בין נתיניהם. אולם לאחר שגברה ידם של המקדונים, המלך אנטיוכוס ביקש לבטל את אמותנם הטפלה של היהודים ולהכניס מנהגים יווניים - אך מלחמתו עם הפרתים מנעה ממנו לשפר את העם השפל ביותר הזה, כי בדיוק אז מרד ארשק (מלך פרתיה). מאוחר יותר, כאשר תשש כוחה של מוקדון, הפרתים טרם התחזקו והרומאים היו עדיין רחוקים, בחרו היהודים בעצמם במלכיהם... הרומאי הראשון שהכניע את היהודים היה גניאוס פומפיוס...

יורשי אלכסנדר מוקדון

חולשת בית סלוקוס במאה השנייה לפני הספירה

מת במלחמה עם מתחרים סלוקיים

מת במלחמה עם הפרתים

עליית רומא

הערכת המדינה החשמונאית בעיני יוספוס

יוספוס, קדמוניות יד, 74-78 (תרגום שליט): (74) [פומפיוס] שם את ירושלים למס עובד לרומאים וקרע את ערי חילת-סוריה שכבשו תושבי (ירושלים) לפני-כן ושם אותן תחת (פקודת) ליגאטוס שלו, **וְצִמְצַם אֶת כָּל הָעַם, שִׁפְרָץ וְגַדֵּל קוֹדֵם לָכֵן, בְּתוֹךְ גְּבוּלוֹת (אֲרָצוֹ).** (75) הוא יסד מחדש את גדרה, שנחרבה זמן קצר קודם-לכן, ועשה (בזה) חסד עם דמטריוס איש גדרה, עבדו המשוחרר. את שאר (הערים), את היפוס ואת סקיתופוליס, את פחל ואת דיאון ואת שומרון, וגם את מְרֵשָׁה ואת אשדוד ואת יבנה ואת ארתוסה החזיר לתושביהן. (76) את הערים האלה בפנים הארץ, מלבד אלה שנחרבו, ואת עזה שעל (שפת) הים ואת יפו ואת דאר ואת מגדל שרשון - (המקום) שהורדוס יסדו לתפארה וקישטו בנמלים ובמקדשים ושינה את שמו לקיסריה - **אֵת כּוֹלֵן הוֹצִיא פּוֹמְפִּיּוֹס לְחִירוֹת וּסִיפּוֹן לְאֶפְאָרְכִיָּה [eparchy, פרובינקיה].**

(77) אסון (pathos) זה גרמו לה לירושלים הורקנוס ואריסטובולוס בריבם זה עם זה. שכן קיפחנו את חירותנו ונעשינו נתינים לרומאים והוכרחנו להחזיר לסורים את הארץ שכבשנו בנשקנו לאחר שלקחנו אותה מהם, (78) ונוסף על כך הוציאו הרומאים מידינו בתוך זמן קצר עשרת אלפים כיכר ומעלה, ושלטון המלוכה, שהיה נתון קודם לכן למשפחת כוהנים גדולים, נעשה משרת-כבוד לאנשים מתוך העם. על (כל) אלה נדבר במקומם. (79) ופומפיוס מסר לסקברוס את חילת-סוריה ואת שאר סוריה עד נהר פרת ועד מצרים עם שני לגיונות רומאים, ויצא לקיליקיה...